د.عەدنان دلێمی
سەرۆکی بەرەی تەوافقی عێراقی تایبەت بە گوڵان:

عێراق بەرەو کارەسات ملدەنێت و بە پرۆسەی پێکهاتنەوەی نیشتمانیش گەشبین نیم

باسکردنی بارودۆخی عێراق هەرچۆنێک بتەوێت باسی بکەیت لە چەند وشە تێپەڕ ناکات کە عێراق ئێستا بریتییە لە (بارودۆخێکی زۆر خراپ، نازانرێت ئەم بارودۆخە بەرەو کوێ دەچێت، دەوڵەت بوونی نییە، سیاسەتێکی مەزهەبی کاروباری دەوڵەت بەڕێوە دەبات، دەستێوەردانێکی زۆری نێودەوڵەتی هەیە، سەرباری هەموو ئەمانەش بوش مالکی بە لاواز تۆمەتبار دەکات، مالکیش ئۆباڵی هەموو کارەساتی عێراق دەخاتە سەر سیاسەتی ئەمەریکا لە عێراقدا.

ئەم چەند دێڕە پەیوەندی بەوەوە نییە کێ ئەم قسانە دەکات، ئایا ئەمە وەزیرێک لەناو حکومەتەکەی مالکی وای لێکداوەتەوە یاخود سەرۆکی لایەنێکی سیاسی بەهێز لەنێو پێکهاتەیەکی سەرەکی عێراقدا، یان چاودێر یان تۆژەرێکە لەیەکێک لە سەنتەرەکانی لێکۆڵینەوە.

بارودۆخی عێراق ئێستا لە هەموو کاتێکی دیکە خراپترە، سیاسەتمەدارەکان پێش خەڵک و هاووڵاتی ئاسایی بەرامبەر بە ئاییندە نائومێد بوون، هیچ ئاسۆیەک دیار نییە بەوەی ئایا ئەم بارودۆخە بەرەو باشتر دەچێت؟ بەڵکو مەزەندەکان هەمووی بەو ئاراستەیەن بارودۆخەکە خراپتر دەبێت.

گوشاری زۆرینەی دیموکراتەکانی ناو کۆنگرێسیش هێندە کاریگەری لەسەرمیدیا هەیە و گوشارێکی ئەوتۆی لەسەر ئیدارەی بوش دروست کردووە، ئیدی سەرۆک بوشیش چیدیکە توانای نەماوە بەرگەی ئەو هەموو گوشار و رەخنانە بێتەوە، هەربۆیە گەیشتە ئەو ئاستەی راشکاوانە بڵێت، هیچ کاتێک وەک ئێستا مالکی لاواز نەبووە، هەروەها کۆندا لیزارایسی وەزیری دەرەوە ئەمەریکاش لەبەردەم کۆنگرێس ئاماژەی بەوە کرد کاتێکی زۆر رۆیشت و حکومەتی مالکی نەیتوانی هیچ بکات.

سەبارەت بە بارودۆخی واقیعیانەی عێراق و دیدی عەرەبی سوننە لەسەر ئەم بارودۆخە "گوڵان" هەڤپەیڤینێکی تەلەفۆنی لەگەڵ د.عەدنان دلێمی سەرۆکی بەرەی تەوافقی عێراقی ساز کرد، ئەمەش دەقی بۆچوونەکانی بەڕێز د.عەدنان دلێمییە:

عێراق بەرەو کارەسات ملدەنێت

کە دەڵێین پێکەوە ژیانی نێوان شیعە و سوننەی عێراق بۆتە کارێکی هێجگار قورس و گران، مەبەست لەوە نییە کە ئیدی دەبێ عێراق دابەشبکرێت و پیرۆزییەکانی سنووری دەوڵەت بگاتەوە دەستپێکی شەڕی سارد و مەترسی جەنگی سێیەمی جیهانی بێتە ئاراوە.

عێراق پێکەوە بێت یان دابەشبکرێت گرنگ نییە، ئەوەی ئەمڕۆ بۆ عێراقییەکان گرنگە سنوورێک بۆ ئەو کارەساتە دابنرێت و تەڕ و وشک پێکەوە نەسووتێت. بارودۆخی واقیعی عێراق بەتایبەتی پەیوەندی نێوان شیعە و سوننە لەوە چۆتە دەرەوە کە بە پروپاگەندەی راگەیاندن وەسف بکرێت، واقیعی عێراقی ئێستا لە دیدی عەرەبی سوننە "ئەوانەی لەحکومەت بەشدارن و لەنێو پرۆسەی سیاسی عێراقدان" بەو شێوەیە کە د.عەدنان دلێمی بۆ گوڵان خستیەڕوو:

"بارودۆخی ئێستای عێراق پڕە لە کارەساتی دڵتەزێن و شەڕ و ئاژاوە، هۆکاری ئەم ئاژاوە و گێرەشێوێنییەش بوونی ملیشیا و دەرکردنی هاووڵاتییانی عێراقە لە زێد وماڵی خۆی، هەروەها کوشتن و شوێن بزرکردن و دزی و کارە خۆکوژییەکانی رۆژانە، هەروەک ئەو کارە خۆکوژییەی لە نزیک زانکۆی موستەنسریە روویدا و کۆمەڵێک قوتابی بێ گوناهـ بوونە قوربانی، ئەگەر ئەم کارە تیرۆریستی و توندوتیژییانە سنوورێکی بۆ دانەنرێت ئەوا مەسەلەی عێراق کۆتایی هاتووە.

هەربۆیە پێویستە لەسەر هەموومان بە سوننە و شیعە و کورد و تورکمان و موسلمان و غەیرە موسلمان کە ئەم فتنەیە بکوژێنینەوە و هەوڵبدەین سەقامگیری بگەڕێتەوە بۆ عێراق بە دیدی من ئاسایش و سەقامگیری پێش ئاوەدانکردنەوە و بونیادنانەوەی عێراقە، ئێمە با سەیری کوردستان بکەین لەبەر ئەوەی سەرکردە سیاسییەکانی ئەو هەرێمە سەرکەوتوو بوون لە دابینکردنی ئاسایش و سەقامگیری خۆیان، ئێستا کوردستان لە نیعمەتی پرۆسەیەکی ئاوەدانکردنەوە و بونیادنانەوە دایە، بۆیە پێویستە ئێمەش پێش ئەوەی بیر لە هەر شتێک بکەینەوە دەبێ بیر لە سەقامگیری و دابینکردنی ئاسایش بکەینەوە.

ستراتیژیەتی ئەمەریکا لەعێراقدا

بەبێ چەک داماڵینی ملیشیاکان سەرکەوتوو نابێت

بوش لە گوتارەکەیدا کە سیمای ستراتیژییەتی تازەی ئەمەریکای لە عێراقدا خستەڕوو راشکاوانە ئاماژەی بەوە کرد، لە دوای تەقاندنەوەی مەزاری ئیمامی عەسکەری لە سامەرا، توندوتیژی گەیشتۆتە ئەو ئاستەی هەموو دەسکەوتی عێراقییەکان رووبەڕووی مەترسی کردۆتەوە، هەروەها ئاماژەشی بەوە کرد لە دوای ئەو رووداوە لەلایەن هەندێک میلشیای چەکدارییەوە، گرووپی مردن بۆ تۆڵەسەندنەوە ئەوجا چ بە کوشتن یان بە شوێن بزرکردن دامەزراوە ئەمەش کەلێنێکی گەورەی خستۆتە نێوان شیعە و سونەی عێراقەوە.

بەدیدی سوننەی عێراق ئەو ملیشیا چەکدارانە سەرقاڵی تۆڵەسەندنەوەی مەزهەبی و پاکتاوی مەزهەبین لە گەڕەکانی بەغدا، هەروەها بەدیدی شیعەش پاشماوەکانی رژێمی بەعس و تیرۆریستانی رێکخراوی ئەلقاعیدە هۆکاری ئەم تەنگژە و ئاژاوەیەی عێراقن.

بۆ زاڵ بوون بەسەر ئەم ئاژاوەیەدا ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا بڕیاریداوە نزیکەی ٢٠ هەزار سەربازی زیاتر رەوانەی عێراق بکات، دەربارەی ئەم مەسەلەیە گەلێک لەچاودێران پێیان وایە، ئەم زیادکردنە لەوانەیە بتوانێت لەسەر ئاستی سەربازی لە چەند هەنگاوێک سەرکەوتوو بێت، بەڵام ئەگەرئەم سەرکەوتنە سەربازییە، هەنگاوی سیاسی بەدوادا نەیەت ئەوا بارودۆخەکە وەک خۆی دەمێنێتەوە، دەربارەی ئەم مەسەلەیە د.دلێمی بەمجۆرە بۆچوونی خۆی بۆ گوڵان خستەڕوو:

"ئەگەر ستراتیژییەتی تازەی ئەمەریکا نەتوانێت میلشیا چەکدارەکان چارەسەر بکات، ئەوا هیچ سەرکەوتنێک بەدەست **نایەت**، پێش هەموو شتێک دەبێ ئەو ملشیانە چەک بکات و چەک تەنیا لە ژێر کۆنترۆڵی حکومەتی عێراقدا بێت.

ئێستا ملیشیا تائیفییەکان هەردوو وەزارەتی ناوخۆ و بەرگریان شێواندووە و خۆیان خزاندۆتە ناو ریزەکانیان، هەربۆیە دەتوانم راشکاوانە بڵێم، ئێستا ئەم دوو وەزارەتە لە ژێر کۆنترۆڵی تائیفییەکاندایە. ئەمەش بۆتە سەرچاوی ململانێی مەزهەبی و حکومەتی عێراقیش ئەو توانایەی نییە ئەم دوو دامەزراوە گرنگە پاکسازی بکات، ئێستا وەزارەتی بەرگری و ناوخۆ پرە لەو کەسانە کە هەوڵدەدەن ئەم وڵاتە کاول بکەن.

بێگومان پاراستنی هاووڵاتییان ئەرکی سەرشانی هەر حکومەتێکە، بەڵام ئەم حکومەتە ناتوانێت ئەو بەرپرسیاریەتییە هەڵبگرێت، بۆیە پێویستە ئەو بەرپرسیاریەتییە بکەوێتە سەرشانی ئەمەریکا بەپێی بڕیارەکانی نەتەوەیەکگرتووەکان و رێککەوتننامەی ژنێڤ، لەم حاڵەشدا ئەرکی سەرشانیانە سەلامەتی هاووڵاتییانی عێراق دابین بکەن.

حکومەتی مالکی

ناتوانێت سەقامگیری بۆ عێراق دابین بکات

لەمانگی نۆڤەمبەری رابردوو لەسەروبەندی هەڵبژاردنەکانی کۆنگرێس لە ئەمەریکا، کەناڵی CBSی ئەمەریکی لەسەر زاری کەسە نزیکەکانی مالکییەوە هەواڵێکی بڵاوکردەوە، بەوەی گوایە مالکی لای راوێژکارە نزیکەکانی درکاندوویەتی کە کۆنترۆڵی بەغدا لەدەست دەرچووە، چیدیکە حکومەتی عێراق ناتوانێت کۆنترۆڵی بارودۆخەکە بکات، ئەم

ئێمە با سەیری کوردستان بکەین لەبەر ئەوەی سەرکردە سیاسییەکانی ئەو هەرێمە سەرکەوتوو بوون لە دابینکردنی ئاسایش و سەقامگیری خۆیان، ئێستا کوردستان لە نیعمەتی پرۆسەیەکی ئاوەدانکردنەوە و بونیادنانەوە دایە

• • •

"ئەگەر ستراتیژییەتی تازەی ئەمەریکا نەتوانێت میلشیا چەکدارەکان چارەسەر بکات، ئەوا هیچ سەرکەوتنێک بەدەست

ئێستا میلیشیا تائیفییەکان هەردوو وەزارەتی ناوخۆ و بەرگریان شێواندووە و خۆیان خزاندۆتە ناو ریزەکانیان، هەربۆیە دەتوانم راشکاوانە بڵێم، ئێستا ئەم دوو وەزارەتە لە ژێر کۆنترۆڵی تائیفییەکاندایە. ئەمەش بۆتە سەرچاوەی ململانێی مەزهەبی و حکومەتی عێراقیش ئەو توانایەی نییە ئەم دوو دامەزراوە گرنگە پاکسازی بکات،

• • •

من گەشبین نیم بەوەی کە حکومەتی عێراق ئەو توانایەی هەبێت و بتوانێت کۆنترۆڵی باری ئەمنی شەقامی عێراقی بکات، ئەم حکومەتە بوارێکی زۆری خرایە بەردەم و هاریکاریش کرا، بەڵام هیچی پێنەکرا و نەیتوانی لە ئاستی ئەو بەرپرسیاریەتەدا بێت

واقیعەی حکومەتی عێراق ئەو کاتە وەک پروپاگەندەیەکی ئیعلامی دژ بە ئیدارەی بوش درایە قەڵەم، بەڵام پاش ئەوەی کۆمارییەکان لە هەڵبژاردنەکانی کۆنگرێس لەبەردەم دیموکراتییەکاندا شکستیان هێنا، نەک هەر ئەندامانی ئیدارەی بوش، بەڵکو خودی سەرۆک بوش رایگەیاند کە مالکی لاوازە و توانای راستکردنەوەی بارودۆخی بەغدای نییە، هەر ئەمەش بووە هۆکاری ئەوەی کە ژمارەی هێزەکانی ئەمەریکا زیاد بکرێت، بێگومان لەسەر ئاستی ناوخۆی عێراقیش قسەو باس لەمبارەیەوە زۆرن، بەڵام مالکی لە وەڵامدانەوەی ئەم واقیعەی کە هەیە، بەوجۆرە ئاماژەی پێدەکات کە ئەم جۆرە قسانە لە بەرژەوەندی تیرۆریستاندایە و زیاتر بەهێزیان دەکات، دەربارەی توانای حکومەتی مالکی بۆ کۆنترۆڵکردنی باری ئاسایشی عێراق سەرۆکی بەرەی تەوافوقی عێراقی گوتی:

"من گەشبین نیم بەوەی کە حکومەتی عێراق ئەو توانایەی هەبێت و بتوانێت کۆنترۆڵی باری ئەمنی شەقامی عێراقی بکات، ئەم حکومەتە بوارێکی زۆری خرایە بەردەم و هاریکاریش کرا، بەڵام هیچی پێنەکرا و نەیتوانی لە ئاستی ئەو بەرپرسیاریەتەدا بێت، هەربۆیە ئێستاش نەک هەر ناتوانرێت کۆنترۆڵی بارودۆخەکە بکات بەڵکو ناتوانێت ئاستی توندوتیژیش کەم بکاتەوە".

هاتین بۆ کوردستان

بۆ ئەوەی باسی ئاسایش و سەقامگیری عێراق بکەین

لە دەستپێکی ئەم مانگەدا شاندێکی بەرەی تەوافق بەسەرۆکایەتی د.عەدنان دلێمی سەردانی هەرێمی کوردستانیان کرد و لەگەڵ پەرلەمانی کوردستان کۆبوونەوە دەربارەی ئەم سەردانە د.دلێمی گوتی:

"ئێمە سەردانی سلێمانی و هەولێرمان بۆ ئەوە کرد، بۆ ئەوەی لە نزیکەوە لەگەڵ برا کوردەکانمان باسی مەسەلەی عێراق بکەین و پێکەوە هاریکار بین لە پێناوی بەدیهێنانی ئاسایش و سەقامگیری لەعێراقدا بکەین، ئێستا لە پێناوی هەمان مەبەست وتووێژمان بەردەوامە و ئامانجی هەردوولاشمان لە پێناوی یەکپارچەیی عێراق و بەدیهێنانی ئاسایش و سەقامگیرییە لەعێراقدا!!

پێکهاتنەوەی نیشتمانی بەم شێوەیە سەرکەوتوونابێت

پێکهاتنەوەی نیشتمانی و هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی رابردوو، دەستپێکی ژیانێکی نوێ لەسەر بنەمای گیانی لێبوردەیی و پێکەوە ژیان، ئەو وشە بریقەدارانەن کە لە هەموو کۆڕ و کۆبوونەوەیەکی عێراقیدا جەختیان لەسەر دەکرێتەوە و بەڵام لەسەر ئەرزی واقیعی عێراق وشەکانی بێ گیانن و هیچ کارێکیان پێ ناکرێت، دەربارەی ئەم پرسە د.دلێمی بەمجۆرە بۆ گوڵان هاتە ئاخاوتن:

"هەوڵێکی گەورە لەبەردەمدایە بۆ پێکهاتنەوەی نیشتمانی، بەڵام ئەم پێکهاتنەوەیە پێویستی بە زەمینەیەکی لەبار و بونیادنانەوەی متمانەی نێوان هەردوو لایەنی کێشەکە هەیە، پێموایە ئێستا متمانەی هەر لایەک بەوی دیکە زۆر لاوازە و ناتوانن پێکەوە بۆ بەدیهێنانی ئەم ئامانجە گرنگە کار بکەن، هەربۆیە باسکردنی مەسەلەی پێکهاتنەوەی نیشتمانیش لە وشەی سەرلاپەڕەکان تێناپەڕێت و نابێتە بەرنامەیەکی کار بۆ پێکهاتنەوەی نیشتمانی، هەربۆیە من هیچ بەم پرۆسەی پێکهاتنەوەی نیشتمانییە گەشبین نیم و هەستیش ناکەم لایەنەکان بە جیدی هەوڵبدەن بۆ بەدیهێنانی ئەم ئامانجە.

پێش هەوڵەکانی بەغدا، کۆمکاری عەرەبی هەوڵیدا لە قاهیرە دوو کۆنگرە بۆ پێکهاتنەوەی نیشتمانی گرێبدات، بۆ ئەم مەبەستەش کۆمکاری عەرەبی نووسینگەیەکی لە بەغدا کردەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی حکومەتی عێراق دەستی هاوکاری بۆ درێژ نەکرد، نووسینگەکە کاری پێناکرێت و پرۆسەی پێکهاتنەوەی نیشتمانی تووشی حاڵەتی چەق بەستن هاتووە.

هەموو هەوڵەکان بۆ کوژاندنەوە ئەم فیتنە تائیفییەیە

لە دووماهی ئەم هەڤپەیڤەینەدا د.عەدنان دلێمی داوای لە هەموو عێراقییەکان کرد کە پێکەوە هاریکار بن بۆ کوژاندنەوەی ئەم فیتنە تائیفییەی کە ئێستا بەسەرعێراقدا زاڵ بووە و ئایندەی عێراقی خستۆتە مەترسییەوە، لەمبارەوە گوتی: "من داوا لە هەموو هاووڵاتییانی عێراق دەکەم لە پێناوی یەکپارچەیی عێراق و پێکهاتنەوەی نیشتمانی هاریکاری یەکتری بکەن، هەروەها داوا دەکەم هەموو پێکەوە هەوڵبدەن ئاشتی و سەقامگیری بگەڕێتەوە بۆ عێراق و مەترسی کارەساتی ئەم فیتنە تائیفییە دوور بخەینەوە".